

Hrozí Šumavě rozpad vzrostlého lesa nebo zůstane ušetřena „lidského bláznovství“?

Radomír Mrkva, emeritní profesor ochrany lesa, Mendlovy university v Brně.

Naši veřejnosti je nepochybně dobře známo, že téma: kácet (a hubit kůrovce) nebo nekácet (a nechat les „bezzásahový“) je stejně staré, jako sám Národní park Šumava. Jednou vítězí TI, jindy ONI, jedno je ale jisté: ubývá zde starých lesů nebo lépe řečeno lesů s věkovitými stromy, které byly vždy součástí původního lesa, neobnovuje se ve větší míře přírodní smíšený les s převážným zastoupením buku, jedle a pouze příměsí ostatních dřevin, včetně smrku. Právě takové lesy byly kdysi, pro tuto oblast typické a je třeba říci, že do tohoto stavu dospěla Příroda po mnohatisíciletém vývoji a až nyní, zprvu po vydrancování člověkem, potřebujícím dřevo, a nyní po uplatnění „bezzásahové“ ideologie změnila Šumava tvář.

Dokonce i v zachovalých původních smrkových horských lesích (dříve zdejších Národních přírodních rezervacích) byste staré smrky jen stěží hledali. Nezůstane tady jejich genetická informace a rozpadlo se také přirozené prostředí věkově různorodého lesa, jenž dorůstá a stále se obnovuje, řídne a zase houstne, ale stále vytváří a chrání si lesní prostředí. Vlhkost stínu, tak potřebného pro semenáče buku a jedle, podobně jako světliny pro odrůstání smrku.

Člověk by si myslel, že Ochrana přírody (a její protagonisté) budou mít zájem chránit původní lesní ekosystémy a živočichy, kteří jsou na ně vázáni, ba jsou na nich existenčně závislí, ale asi tomu tak není. Po dlouhých a úporných politických šarádách dospěl současný management NPŠ, včetně účelově modifikovaného odborného poradního sboru – Vědecké radě, do situace, kdy zcela zvítězila idea „bezzásahovosti“ a na uhynutí lesa navazující sukcesní vývoj nových rostlinných společenstev. Stalo se totiž, že část přírodovědně vzdělané komunity se zaměřením na ochranu přírody provedla jakousi ideologickou šarádu a evropský nedostatek nedotčených, zachovalých a původních lesů, které jsou všude ve světě předmětem ochrany, obešla tak, že za předmět ochrany prohlásila rostlinná společenstva, která začnou vznikat v místě jakéhokoli uhynulého lesa ... pouze za ideologického předpokladu ... že vše bude probíhat „bez zásahu člověka“.

Aktérům, kteří se nyní pokoušejí tuto ideu implantovat do Plánu péče NPŠ nevdají, že toto samotné rozhodnutí je aktem „člověka“ a co do důsledků na lesy je neméně významné jako rozhodnutí před stopadesáti lety o masivní výsadbě a přeměně lesů na čisté smrčiny. Nic na tom nezmění názorová ekvilibristika a dokazování, jak je kůrovec nástrojem Přírody, když rozvrací smrkový les, což může platit třeba v původních Skandinávských smrčinách nebo v nedotčených horských lesích Kanady, ale neplatí to na Šumavě. Zde je již vše „nepřírodně umělé“. Jak člověkem založené smrčiny, tak chování kůrovce, škodliviny v ovzduší a patrně i změna klimatu.

Idea bezzásahovosti, kterou se snaží nyní jako princip Ochrany přírody uplatnit v NPŠ je také pro mnohé aktéry i vědce přitažlivá patrně z emočních důvodů. Sám ředitel parku RNDr. Hubený se vyjádřil, že cesta pozvolné přeměny zdejších lesů lesnickou cestou a snaha přiblížit je dávnému přirozenému stavu a teprve potom nechat volnou ruku přírodě je pomalá, zdlouhavá a náročná. „Věřím v sukcesí“ řekl a my můžeme doplnit, co s tím souvisí, a to: (patrně) schvalují kůrovcový rozpad dospělých smrčin v Národním parku a nejen tady, dočasnou likvidaci lesnaté krajiny a všech užitečných efektů, které zde les má.

Bezděky si vybavíme velké socialistické strategy, kteří také věřili v lepší příští, ve vítězství dělnické třídy a dějinnou nutnost revoluce, stejně jako jiní zase věřili v prozřetelnost a blitzkrieg vyvolené rasy.

Zdá se, že prostě někteří lidé svým naturelem konvenují ke katastrofám, revolučnímu zmaru a věří, že jen tak může být nastolena nová přírodní kvalita. Při tom se odvolávají na druhohorní kataklyzma s masovým hynutím převážné většiny tehdejších organismů, včetně populárních ještěřů a na druhé straně nastartování vývoje savců. Pomineme – li, že se tento scénář odehrál v dimenzi miliard let a byl pro naši lidskou existenci příznivý, jiné a právě nedávné revoluce už tak přínosné nebyly.

Bezzásahový způsob ochrany přírody, lesů a lesnaté krajiny v Národním parku Šumava, který se nyní prosazuje na větší polovině území parku, povede již v létě zcela jistě k postupnému a velkoplošnému hynutí smrkového lesa nejen v NPŠ, ale i na okolních lesních majetcích. Vše nastartují četné vývraty a polomy, které jsou rozesety po celém území a když se nezpracují, namnoží se na nich kůrovec a spustí jeho gradace. Takový „Pokus“ můžeme označit za bezprecedentní zásah do krajiny. Je nepochopitelné, že každý jiný projekt, např. dobudování dálnice, musí projít složitým řízením a posouzením dopadů na životní prostředí, krajinu a přírodu, ale tady, kde lze očekávat opravdu závažné následky, navíc i na samotný předmět ochrany přírody, stačí přesvědčení, či „svaté nadšení“.

Znovu je třeba zdůraznit, že přírodní lesy, které se na Šumavě vyvíjely po tisíciletí a nyní, byť jsou změněny a s nepůvodním zastoupením dřevin, přece jen v souhrnu tvoří lesní společenstva věkově diferencovaná a s prostorovou strukturou, která vytváří lesní prostředí a biotop – jedinečnou existenční příležitost pro plejádu nejrůznějších rostlin a živočichů, kteří jsou na něm existenčně závislí. To vše bude, po kůrovcové kalamitě, která v důsledku bezzásahového režimu jistě vznikne, na desítky let rozvráceno, zničeno.

U Pramenů Vltavy sice mohou aktivisté Duhy plamenné vyvolávat „Les nezahynul, les žije“ a ukazovat někam do změti padlých kmenů a větví, kde mezi drny vysoké trávy se krčí pár smrkových semenáčků. Je to ale les? Přirovnání samozřejmě kulhá ale je to podobné, jakoby nás u ruin chrámu Svätého Víta někdo přesvědčoval, že ta hromada kvádrů před vámi ... je přece známý svatostánek...

Čas neúprosně běží, zdá se, že petice lidí, kteří volají po zachování zeleného lesa na Šumavě a „zelené Šumavy“ už nic nezachrání, ale přece jen. Snad by stálo za to, aby, třeba Ministerstvo životního prostředí problém směřování Národního parku Šumava znovu posoudilo, zvážilo věcné argumenty a oddělilo je od ideologického nánosu problematice „bezzásahovosti“ a rozhodlo ve prospěch šumavské krajiny, ochrany přírody, ale i lidí, kteří nejsou lhostejní, a Šumava jim přirostla k srdci.

Komentář autora:

Zdravím všechny a musím konstatovat, že můj příspěvek, který jsem již možná před měsícem zaslal „do mlýnice“ Šumavy se údajně v nějakém tisku objevil, ale „tady“ se s ním nesetkáváme. Myslím si, že moje poznámky k problému, jak provozovat NP a jaké cíle si vytýčit (nemluvě o tom, jak jich dosáhnout) stojí za zamyšlení a proto text příkládám s tím, že problém je závažný a měl by se v zájmu věci šířeji diskutovat. Dnes bych ten článek napsal patrně méně „agresivně“, ale už se stalo.

Z prezentovaných článků vedoucích činitelů NPŠ se dovídáme, že „horské smrčiny se obnovují“ a není tudíž problém. Něco k tomu se najde v mém textu a myslím, že se nic nemění na trestuhodnosti ideologie „NEZASAHOVÁNÍ“, která pohřbila strukturu pralesů a věkovité stromy, genofond, který byl

nad zlato a celý biotop dospělého lesa v celé složitosti vazeb. Vpodstatě ráz na ráz se vše změnilo, zjednodušilo a tzv. „banku zmlazení“ tam horko těžko najdeme.

To nebezpečí rozpadu lesa ve všech veg. stupních (smrčín je 13% výměry) je nyní velmi aktuální a vedení NPŠ by mělo usilovat hlavně o zachování lesního prostředí, v němž může probíhat přeměna směrem k „původnosti“ lesních společenstev, k tomu, aby se „zapnul motor přirozené generační obměny a obnovy vůbec (vytvořila banka zmlazení??? – podivný terminus).

Přeji vedení opravdu upřímně a bez narážek, aby udělala taková rozhodnutí, která budou ku prospěchu lesních společenstev a jejich kontinuálního vývoje bez nepřirozených disturbancí a aby aspoň rozpad lesa vlivem kůrovců co nejvíce zpomalila, rozložila na co nejdelší čas, aby se podpořila struktura lesa a dopadlo to nakonec podobně jako u sousedů.

Že horské šumavské lesy byly původně strukturované nejen v bukovém a smrkobukovém stupni snad nikdo nepochybuje – to je dáno bukem, ale já věřím, že to bylo i ve smrkovém stupni. Při přeměnách nezapomeňte na práci Igora Míchala, nějak se všichni tváří, jako by nebyl a při tom to byl jeden z velmi přemýšlivých lesníků.